

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ

Εορτάζουμε την Κυριακή με ευλάβεια τον Μακεδονικό Αγώνα και τιμούμε με βαθειά ευγνωμοσύνη όλους όσους με το αίμα της καρδιάς τους έσωσαν τη Μακεδονία και έδωσαν ξανά φτερά στο ταπεινωμένο Έθνος. Ο Μακεδονικός Αγώνας υπήρξε επικός και συνάμα πολύ πικρός. Στους σκοτεινούς καιρούς μας σήμερα είναι φως και οδηγός. Δείχνει πώς ο Ελληνισμός μπορεί ξανά μέσα στην σκοτεινιά και στην μαύρη απελπισιά να γυρίσει πάλι ξαφνικά εμπρός το Ρολόι της Ιστορίας και, με ένα κλικ, να αναποδογυρίσει την δεινή πραγματικότητα, να ανατρέψει τους σιδηρούς συσχετισμούς των ισχυρών δυνάμεων και να αναγεννήσει την Ελλάδα. Αρκεί να μπει μπροστά ατρόμητος ο Αρχηγός, να ανάψει το καντήλι ο Εθναπόστολος και να ανέλθει στον βωμό ο Αμνός του Γένους.

«Τέτοια θαύματα, όμως, δεν γίνονται στον καιρό μας», θα πει ο σκεφτικός, πάντα σκυφτός. Ωστόσο, τέτοια θαύματα έζησαν απανωτά μέσα σε σαράντα μόλις χρόνια τον 20^ο αιώνα οι πάπποι μας και οι πατέρες μας των πιο γερόντων μας. Πρώτο θαύμα ο Μακεδονικός Αγώνας. Δεύτερο οι Βαλκανικοί Πόλεμοι. Τρίτο το Έπος του Σαράντα.

Παραμονές του Μακεδονικού Αγώνα τα πράγματα ήσαν τρισεχειρότερα από σήμερα. Το 1893 η Ελλάδα χρεωκόπησε, το 1897 κατανικήθηκε και ταπεινώθηκε. Οι πολεμικές αποζημιώσεις διπλασίασαν το Δημόσιο Χρέος της, οι ξένοι δανειστές της εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα και δέσμευσαν όλα τα σημαντικότερα δημόσια έσοδά της. Μικρή, φτωχή και γονατισμένη τότε η Ελλάδα διέθετε μόλις 2,6 εκατ. κατοίκους στην συντριπτική πλειοψηφία άμπτωχους και δεν διέθετε Στρατό ούτε Στόλο.

Η Αθήνα είχε ξεγράψει την Μακεδονία. Η Μακεδονία άναψε πρώτη το φώς στο άγιο καντηλέρι του Γένους και, μόλις οι πιστοί είδαν το φως χύμηξαν ασυγκράτητοι εμπρός. Και διέλυσαν εκεί την διεθνή πλεκτάνη.

Τι είχε προηγηθεί; Η Μακεδονία αποτελεί ανέκαθεν την κρίσιμη γέφυρα Ανατολής-Δύσης και Βορρά-Νότου. Προκειμένου να την ελέγξει μέσω τρίτων η Ρωσική Αυτοκρατορία χρησιμοποίησε ως αντιπροσώπους της εκεί τους Βουλγάρους: ήσαν ομόδοξοι και επί πλέον ομόφυλοι Σλάβοι. Με ρωσική βοήθεια θα μπορούσαν να ελέγξουν τη Μακεδονία. Προηγουμένως, όμως, έπρεπε να αφυπνισθούν, να διαχωρισθούν από τους Έλληνες με τους οποίους ταυτίζονταν στην ελληνική παιδεία και στην Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία. Ως κατάλληλο όργανο κατασκευάζεται και χρησιμοποιείται μια ανεξάρτητη Εκκλησία ως Εξαρχία των Βουλγάρων η οποία ιδρύθηκε το 1871 με φερμάνι του Σουλτάνου, υπαγορευμένο από τον πρέσβυ της Ρωσίας στρατηγό κόμη Ιγνάτιεφ. Η Βουλγαρική Εξαρχία αποσχίσθηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και έλαβε το δικαίωμα να ιδρύει Μητροπόλεις και ναούς σε όσα μέρη της Μακεδονίας το ζητούσε σημαντικός αριθμός πιστών. Το δόκανο στήθηκε: οι σλαβόφωνοι Μακεδόνες, που προσέρχονταν επειδή αντιλαμβάνονταν μέσες-άκρες καλύτερα τη γλώσσα της Θείας Λειτουργίας, εγγράφονταν στα οθωμανικά κιτάπια σαν «Εξαρχικοί» και κατ' επέκταση σαν «Βούλγαροι». Μόλις, πολύ σύντομα, όμως, οι σλαβόφωνοι Μακεδόνες συνειδητοποίησαν ότι καταγράφονται σαν Βούλγαροι, αποχώρησαν μαζικά. Απηύθυναν μάλιστα στον Οικουμενικό Πατριάρχη δραματικές διακηρύξεις πίστεως που πολλές δημοσιεύθηκαν στην πατριαρχική εφημερίδα *Εκκλησιαστική Αλήθεια*. Τότε αποκηρύχθηκαν και επικηρύχθηκαν ως Γραικομάνοι, δηλαδή ως Ελληνομανείς. Έτσι, από το 1895 συμμορίες εισαγόμενες από τη Βουλγαρική Ηγεμονία επέπεσαν στους σλαβόφωνους Μακεδόνες. Παπάδες, δάσκαλοι, προεστοί εξοντώθηκαν με παραδειγματικά μαρτύρια.

Υπέμειναν και επέμειναν, όμως. Έλληνες! Οι σλαβόφωνοι γηγενείς Μακεδόνες υπήρξαν το διεκδικούμενο έπαθλο του Αγώνα, το Ιερόν Σφάγιον του Γένους και η Σάρισά του. Θυσιάσθηκαν για να μη δηλώσουν Βούλγαροι. Οδήγησαν, στελέχωσαν και έκρυσαν τα ανταρτικά σώματα των Μακεδονομάχων. Γηγενείς σλαβόφωνοι είναι οι πρώτοι καπετάνιοι Βαγγέλης Στρεμπενιώτης, Δημήτρης Νταλίτης, Λάκης Νταηλάκης, Σίμος Στογιάννης, Λάκης Πύρζας, Παύλος Κύρου στη Δυτική Μακεδονία, ο Γιώτας Γκόνοσ και οι αδελφοί Δογιάμα στον Βάλτο των Γιαννιτσών, ο καπετάν Μητρούσης στις Σέρρες και πολλοί άλλοι. Τους αρμόζει η ευγνωμοσύνη του Έθνους.

Οι Έλληνες Μακεδόνες αμύνονται στη γενέτειρά τους Μακεδονία. Ιδρύουν εφημερίδες, περιοδικά, σχολεία, συλλόγους και μυστικές οργανώσεις. Ενεργούν μέσα στην Αθήνα όπου εκδίδουν περισπούδαστα επιστημονικά συγγράμματα για να αποδείξουν την ελληνική ταυτότητα της Μακεδονίας. Το 1896 δέκα τουλάχιστον Μακεδόνες οπλαρχηγοί αναλαμβάνουν δράση στη Μακεδονία, αλλά επέρχεται η στρατιωτική καταστροφή της Ελλάδος στον τυχοδιωκτικό πόλεμο του 1897. Παρά ταύτα το 1898 επαναστατεί ο ατρόμητος σλαβόφωνος πολέμαρχος καπετάν Κώττας, ο οποίος εγκαθιδρύει επί έξι συνεχή έτη αυτόνομη επικράτεια στα Κορέστεια, στο Βίτσι και στις Πρέσπες.

Στην αυγή του 20^{ού} αιώνα το Οικουμενικό Πατριαρχείο και παράλληλα η μικρή ταπεινωμένη και χρεοκοπημένη Ελλάδα οργανώνουν την εθνική άμυνα. Νέοι φλογεροί Μητροπολίτες αναλαμβάνουν τις εμπερίστατες μακεδονικές Μητροπόλεις: ο Καστορίας Γερμανός Καραβαγγέλης, ο Πελαγονίας Ιωακείμ Φορόπουλος, ο Δράμας Χρυσόστομος, ο Σερρών Γρηγόριος, ο Μελενοίκου Αιμιλιανός, ο Νευροκοπίου Θεοδώρητος, ο Κορυτσάς Φώτιος, ο Γρεβενών Αιμιλιανός. Οι δύο τελευταίοι δολοφονούνται. Απομακρύνονται ο Καραβαγγέλης και ο Χρυσόστομος. Ο Χρυσόστομος θα μαρτυρήσει το 1922 στη Σμύρνη.

Το 1902 έρχεται με αίτησή του Γραμματέας στο Ελληνικό Προξενείο Μοναστηρίου ο Ίων Δραγούμης, 24 μόλις ετών. Είναι γιός του Μακεδόνοσ Στεφάνου Δραγούμη, που είχε οργανώσει την Επανάσταση της Μακεδονίας το 1878, και η αδελφή του Νάτα σύζυγος του Παύλου Μελά. Αναδεικνύεται μέγας Εθναπόστολος Οργάνει τη Μακεδονία, οργανώνει την εθνική άμυνα, γράφει βιβλία και άρθρα για να συναγείρει το Έθνος. Κράζει στην τρομαγμένη Αθήνα: *Έλληνες, σώστε τη Μακεδονία και η Μακεδονία θα μας σώσει.*

Το 1896 οι Βούλγαροι ιδρύουν στη Θεσσαλονίκη την *Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση*, γνωστή με το βουλγαρικό αρκτικόλεξο της ΒΜΡΟ, η οποία εξαπολύει τρομοκρατία στη Μακεδονία. Είναι το κόμμα που έως πέρσι κυβερνούσε το Κράτος των Σκοπίων δέκα χρόνια. Στις 20 Ιουλίου 1903, ημέρα του Προφήτη Ηλία, Ήλιντεν στα βουλγαρικά, το ΒΜΡΟ με αξιωματικούς της Βουλγαρίας κηρύσσει γενική εξέγερση με το σύνθημα *Η Μακεδονία στους Μακεδόνες*. Η διακήρυξη καλεί ως Μακεδόνες όλους τους κατοίκους της γεωγραφικής αυτής περιοχής: Έλληνες, Βουλγάρους, Σέρβους, Αρβανίτες, Εβραίους, ακόμη και Τούρκους. Στόχος είναι μια αυτόνομη Μακεδονία με σκοπό να ενταχθεί αργότερα στη Βουλγαρία όπως προσαρτήθηκε η αυτόνομη Ανατολική Ρωμυλία. Οι κομιτατζήδες καταλαμβάνουν τα τρία βλαχόφωνα ακροπύργια του Ελληνισμού στην Άνω Μακεδονία: το Κρούσοβο, τη γενέτειρά μου Νέβεσκα-Νυμφαίον και την Κλεισούρα στα οποία θέτουν ένα εκβιαστικό δίλημμα: «ή μαζί μας ή αφανισμός». Τα

αντίποινα των Οθωμανών είναι τρομερά, τα θύματα στα πυρπολημένα χωριά εκατοντάδες άμαχα και αθώα γυναικόπαιδα. Το Κρούσοβο πυρπολείται. Η Νέβεςκα και η Κλεισούρα σώζονται όταν καταβάλλουν χιλιάδες φλωριά λύτρα και επεμβαίνει στην Υψηλή Πύλη ο Έλληνας Πρωθυπουργός Δημήτριος Ράλλης. Αυτά τα τρία βλαχόφωνα ακροπύργια του ελληνισμού το Κράτος των Σκοπίων ανακηρύσσει «κοιτίδα του μακεδονικού έθνους».

Στην Αθήνα οι καφενέδες κηρύσσουν χαμένη τη Μακεδονία. Όχι, όμως, και το Έθνος. 13 Οκτωβρίου 1904 πέφτει στη Στάτιτσα, βαθιά στα Κορέστεια, ο Παύλος Μελάς. Είναι ο Αμνός του Γένους. Η θυσία του συναγείρει τον Ελληνισμό. Παλληκάρια από κάθε μέρος του ελληνικού χώρου σπεύδουν στη Μακεδονία και σε τέσσερα χρόνια επικρατούν. Μετά τα επόμενα τέσσερα χρόνια την ελευθερώνουν.

Ν.Ι.Μέρτζος